

El poder de prescripció

«La revolució digital ha modificat profundament les jerarquies internes dels sistemes de comunicació»

L'abundància de productes culturals, lligada a la industrialització, la urbanització i la popularització de l'alfabetització, va generar la possibilitat de les societats de cultura de masses. En elles, enmig de canvis accelerats, els mitjans de comunicació impresos van indicar quins eren els camins receptats que calia transitar per ingressar en la modernitat. Immediatament, fa aproximadament un segle, el cinema primer i els mitjans audiovisuals després es van anar incorporant a l'exercici d'aquella funció prescriptora. L'escola formava i alfabetitzava. Els mitjans de comunicació i la cultura confeïen l'agenda pública del present, construïen els models de comportament i suggerien nous temes i estils de pensar.

La revolució digital ha modificat profundament les jerarquies internes dels sistemes de comunicació i, en conseqüència, ha alterat la capacitat prescriptora de persones i mitjans. La digitalització ha canviat els mecanismes de la influència social en termes culturals i polítics.

Per resumir-ho molt i respecte a la dimensió cultural, consigno que en l'última dècada, i a conseqüència de la desinversió pública i privada coincidint amb la digitalització, Catalunya ha perdut capacitat de prescripció de la seva oferta cultural. Tan dins del seu propi espai com en termes globals. El pes de la producció catalana en les principals xarxes i en les plataformes globals de provisió de continguts corre el risc d'esdevenir residual. Cal intervenir-hi amb urgència. I com que no disposem -tret de comptades excepcions- d'una classe dirigent econòmica amb sensibilitat cultural emprenedora, la base de la intervenció només pot ser i ha de ser pública.

En termes polítics, la principal línia de transformació de la funció prescriptora ha estat la d'assegurar l'ampliació dels públics a canvi de la simplificació de les explicacions. Això equival a dir que, en general, els mitjans renuncien a abordar les qüestions més complexes, o a presentar-les en tota la seva complexitat. No fos cas que lectorats i audiències s'ennueguessin o patissin alguna altra indisposició. S'imposa, llavors, la superficialitat, la reiteració de fórmules simples, el discurs primari i directe de digestió fàcil i immediata. La manca d'exigència. La renúncia a comprendre. Aquest és un dels fonaments, no pas l'únic, de les derives populistes i de la proliferació d'impugnacions al sistema democràtic. També de les polaritzacions i els sectarismes.

La mecànica és molt coneguda i ha influït profundament en la preceptiva de la comunicació política. Si et pots apropiat d'una fantasia totèmica, que puguis sacralitzar i evocar amb formulacions simples, amb una frase senzilla o, encara millor, amb un símbol o una sola paraula... Si amb aquella fantasia o aquella paraula pots suscitar emocions denses i delimitar un espai electoral... Si tens darrere, a més, una tradició consolidada de referències que pots actualitzar sense gaire esforç...

I si tens un lideratge que, per ell mateix i de cara al públic pròxim, pugui suscitar adhesions i substituir qualsevol programa, ja tens els ingredients necessaris per construir una proposta que potser no serà estrictament política?, però que podrà arrossegar els sectors ciutadans més necessitats d'una clau identificadora, o bé d'un dogma o una fe compartida a defensar. Llavors el debat intern saps que serà sempre de caràcter organitzatiu; mai de fons; mai ben bé d'ideari. Perquè moltes persones el que busquen són certeses i no estan disposades a dubtar ni, sobretot, a posar en dubte les seves conviccions.

Sempre hi ha grups de població que busquen en les referències polítiques unes veritats incontestables, una mena de certificació que es troben en el cantó dels bons de la història, més que no pas la possibilitat de disposar d'eines per poder participar en el debat permanent sobre

els girs que la vida ens proposa a cada moment. Més a prop de la religió, doncs, que de la política.

Ja fa uns quants anys que en les campanyes i convocatòries electorals s'hi barregen devocions, candidatures i lideratges que combinen en diferents proporcions elements característics de la religió amb elements característics de la política. A Catalunya, en sobren exemples. Dins de l'independentisme també; fins i tot, de vegades, especialment. Només cal recordar la defensa absoluta de la Unitat electoral de totes les confessions, acusant de traïdoria qualsevol veu discrepant, per part de qui encara no ha pogut resoldre les diferències dins de la seva casa evangèlica.

M'excuso per l'excés en la metàfora. L'important, però, és que entenguem que, siguin quines siguin les creences i profetes de cadascú, la construcció de majories democràtiques laïques i republicanes per institucionalitzar un poder sobirà català i bastir un ordre social nou, no serà practicable -miracles a banda- sense la participació decidida de molta gent infidel, i al voltant d'algun programa que els inclogui.